

פסק-הדין

זו היתה הפצצה שהרעידיה את הקהל, גרמה בפעם הראשונה לגיבוש חשד ציבורי מוחשי מאד, שבתע מענה מיידי. המענה בא כעבור כמה ימים, בעתון הקואליציוני 'הארץ', כאשר פירסם הכתב זאב שיף ראיון מיוחד שניתן לו על-ידי 'דובר שרות-הבטחון'. תחת הכותרות 'האמת עד תומה' ו'סוכן כפול' כתב שיף הדובר:

...בתחילת 1954 הופיע צעיר כבן 20 במספרה. הוא הציג את עצמו כזאב אקסטיין... בנובמבר (1954) הובאה הוכחה ברורה כי הוא מופעל על-ידי יעקוב חרותי נגד הש.ב. למעשה לא חיו בטוחים (בש.ב.) עד היום אם אקסטיין הוזדר אז במתכוון לש.ב. כסוכן כפול, או שהחליף את עורו רק לאחר זמן...

במלים אחרות: הש.ב. טען כי אקסטיין נשלח לש.ב. מטעם המחתרת. כך נתעורר הרושם בציבור כי אקסטיין היה באמת מותיקי המחתרת, איש הימין הקיצוני, וכי קשריו עם הש.ב. היו חלק משליחותו המחתרית.

באותו קו נקט הש.ב. בהסברות אישיות נרחבות. בכל מקום הושמעה בפיו הטענה כי אקסטיין היה תמיד איש מחתרת, שרק סונן לש.ב. כמרגל.

אחרי שלושה חדשים הטרחה את עצמו לבית-המשפט הממונה על שרותי הבטחון, ששמו נאטר לפרסום. גם הוא, כאשר אנשי הש.ב., העיד דחוק במשפט חרותי, אך התרחק ממשפט אקסטיין כמו מבית נגוע בצרעת. הסיבה: במשפט חרותי אי אפשר היה לשאול שאלות על פרשת אקסטיין וקשריו האמיתיים עם הש.ב.

בחקירת שתיוערב הודיע הממונה על שרותי הבטחון, בהודמנות זו, בשבועה: 'אקסטיין לא חיח איש ש.ב. כנה. הוא היה שליח המחתרת לש.ב.' (העולם הזה 1035).

שליח הש.ב. למחתרת

כך עמדו הדברים עד שנשמע קולו של זאב אקסטיין עצמו בבית-המשפט. הוא הרס את הודעות דוברי הש.ב., מהן הסיק הציבור עד אז את המסקנה כי אקסטיין ניסה אמנם לרגל בש.ב., אך היה ביסודו איש המחתרת הימנית מקדקדו ועד לכפות רגליו, חזר תורת-הארס של מלכות-ישראל, כך שלא היה מקום לביסוס החשד כי אמנם יכול להיות שפעל בהשראת השלטון בביל הרצח.

כי משנשמע קולו של אקסטיין, נסתבר כי הודעות דוברי הש.ב. היו שקר. הדבר נרשם שחור על גבי לבן בתיק משפט קסטור, והוא עצמו חייב לזעזע את הקהל אולי יותר מכל פרט אחר במשפט זה. שהרי אם מוסד ממלכתי מוסר פעם אחת דבר-יכוז, איך אפשר להאמין לשאר הודעותיו?

תחילה נשמע קולו של אקסטיין מתוך מכונת-הקלטה, שהופעלה בידי חוקר-הש.ב. צבי אהרוני, כחלק מעדויות התביעה במשפט. אמר הקול: 'דירבתי את עצמי להתמסר למה שנראה לי אז כאידיאל. אידיאל זה פעילות מפלגתית, נאמנות למפלגה (מפא"י) ... מתוך כנות גמורה, נאמנות גמורה למה שאני מאמין בו, נישגתי למספרה ואמרתו שאני רוצה לדבר עם קצין ... הוא אמר: אשלח לך את מיטתו, ושלח את שלמה ... (שלמה, איש הש.ב.) אמר לי: 'שמע, אתה שמעת על סולם ועל שייב וכזו? אמרתו לו שלא שמעתי מעולם. אז תלך לשם', אמר שלמה.' (העולם הזה 1049).

כעבור שבוע, שוב נשמע קולו של אקסטיין, הפעם לא דיבר באמצעות סרט מוקלט, שאפשר לקצצו ולבשלו, אלא מסר עדות מעל דוכן העדים, לעיני השופטים. קבע אקסטיין:

'יש לי חבר בשם סגל ... פגשתי אותו לפני שהתניסתי לצבא. הבנתי שהוא בש.ב. ... רציתי לחתקבל לשם ... זה היה ענין רומנטי בשבילי. (אך) זה שקיבל אותי לעבודה (בש.ב.) אמר לי שזו עבודה קשה ועשה לי את זה שחור. עזבתי את זה ... זה היה בערן, לפני שש שנים, ומאז נמצא שמו של זאב אקסטיין בתיקי הש.ב.

בהמשך סיפר אקסטיין כיצד פגש את איש הש.ב. דניאל זרניצקי בקפה כסית, הלך עמו לביתו, ושמע מפי זרניצקי הטפה נגד המדינה והמשטר. זרניצקי הראה לו חומר מחתרת נגד הממשלה, וגם מחסן של נשק. בבוקר הלך אקסטיין למסורה למסור לה על דברי זרניצקי, מבלי לדעת שזרניצקי עצמו הלך מן הסתם באותו רגע עצמו לש.ב. כדי למסור שם על דברי אקסטיין.

אקסטיין: 'כשהלכתי למסורה, עשיתי זאת מפני שהשבתי שזאת חובתי. שנאתי את האנשים שהלכתי למסור עליהם למשטרה. ראיתי בהם את שונאי העם. חשבתי שאני עושה את הפטולה הטובה ביותר לסובת הארץ.' (העולם הזה 1050).

במצבירות זה נשלח זאב אקסטיין על-ידי הש.ב. בפעם הראשונה לחוג סולם, למנסק ולחרותי. שם פעל, בהתאם לעדויות החקירה, כפרובוקטור מובהק. העיד קדי-המדינה אריאל אליאשחילי: אקסטיין הציע לו באותה תקופה לעבור את הגבול, כדי להרוג ערבים בכפרים סמוכים. אליאשחילי, לעומת זאת, חשד, לדבריו, כי אקסטיין הוא איש הש.ב. למרות זאת הציע לו אליאשחילי, שבצעמו היה אז איש הש.ב., להרוג את ישראל קסטור. אקסטיין התנגד לכך. זה היה עוד לפני שגתיים (העולם הזה 1050).

אליאשחילי, קדי-המדינה המתלהך עתה חופשי, אחרי שהודה כי התכוון לרצוח במו

הש.ב. רצח! קרא יוסף מנסק בירדו בסדרנות, רגע לפני שחוכנס למכונית, הסובילה אותו לבית-הסוחר. חסכונית התקרבה מאוחר עד לשער המש, כאמצעי-זחירות. חתונת צולמת חתונת השנית של בית-המשפט.

למאסר-עולם

הצעד הראשון בדרך למאסר-עולם, לפני שער בית-המשפט — זאב אקסטיין, כבול בידו האחת לשוטר, מוכנס למכונית מספרה, שנה שהרחוב נחסם ומובטח מכל העברים על-ידי שוטרים חמושים בתת-מקלעים.

ידיו את משה שרת, הודה כי הכיר גם את מנסק וגם את חרותי רק באמצעות זאב אקסטיין.

שתי הגירסות

עובדות אלה שוב אינן שנויות במחלוקת. התביעה עצמה הסתמכה עליהן, הן במשפט מגנס-אקסטיין-שמר והן במשפט חרותי. על כן קיימת עתה הסכמה מוחלטת בין כל הצדדים לגבי הפרטים הבאים:

- אקסטיין לא נשלח על-ידי המחתרת לש.ב., אלא להיפך, נשלח על-ידי הש.ב. לחוג סולם, המוצג עתה כמחתרת.
- האנשים שאקסטיין הציע להם מעשים אלה היו ברובם בעצמם אנשי ש.ב., והם מסרו על כך דו"חים שוטפים למפעיליהם.
- עד כאן אין שום ויכוח. כל הודעות דוברי הש.ב. בראשית הפרשה היו נסיונות לסטש אמת זו. כיום מכירים בה רשמית גם מוסדות התביעה, המשטרה והש.ב. עצמו. הויכוח מתחיל מנקודה זו. יש רק שתי אפשרויות:
- אקסטיין הוסיף להיות איש הש.ב. עד שנאסר שש שעות אחרי הרצח, כפי שטען פרקליטו של מנסק. או:
- אקסטיין החליף באמצע את עורו, ניתק את קשריו עם הש.ב., הפך לאיש-מחתרת אמיתי, כפי שטוענים התביעה והש.ב.

על גירסה שניה זו חייב האורח הישראלי לתת את דעתו. מה משתמע ממנה?

רשלנות, קלות-דעת, לא-איכפתיות

אם לקבל את גירסת הש.ב., הרי שמתקבלת התמונה הבאה: שרות-הבטחון לקח צעיר חסיד-מפא"י, שהשתחרר זה עתה משרות ביחידת הצנחנים, גייס אותו לש.ב. ושלח אותו למחתרת ימנית מסוכנת.

באחד הימים החל הש.ב. חושד כי שליחו חזל להיות כנה בשרותו, והפך איש-מחתרת אמיתי. מתוך גועל-נפש על רמאות זו, ניתק הש.ב. את יחסיו עם האיש, בידעו שהוא חבר במחתרת מסוכנת.

הש.ב. לא קרא לאקסטיין ולא הזהיר אותו בפני מעשיו, כפי שעשה לגבי חרותי, אליאשחילי ואחרים.

המחתרת המסוכנת נשארה מאותו זמן ללא סיקוח מצד הש.ב., אחרי שגם שאר סוכניו — זרניצקי, אליאשחילי ועוד — חדלו כולם להיות חברים אי במחתרת או בש.ב. בעת מיבצע סיני, עבר אקסטיין עבירות שונות, והתנהג (לדבריו) בצורה מטורפת, ירה באחיו, הרג שבויים, ערק מיחידתו ונתפס בגניבת-שלל. אין ספק שכל הדו"חים על כך הגיעו גם לש.ב.

שלושה ימים לפני הרצח הודיע אליאשחילי, שחזר והפך טוב איש הש.ב., למפעיל שלו רפי, כי אקסטיין אמר לו: 'בקרוב תשמע משחו. אני אבוא אליך לישון באחד חלילות שבוע הבא.' (העולם הזה 1050).

שש שעות אחרי הרצח נאסר אקסטיין, למרות שלא השאיר שום עקבות במקום הרצח. כך אין מנוס מן המסקנה — אם לקבל את גירסת הש.ב. עצמו — שהיה כאן מקרה של רשלנות פושעת ושל חוסר-כשרון מן הסוג הקיצוני ביותר. הש.ב. הכניס איש למחתרת. הש.ב. ידע שנשאר שם ומתכנן מעשי רצח. הש.ב. ידע שזה איש מופרע מבחינה נפשית המסוגל לכל. הש.ב. קיבל ידיעה שהוא עומד לעשות משהו — ובכל זאת לא נאסר האיש, לא הופעל עליו שום לחץ, לא נמסרה לו אפילו אזהרה, לא נעשה נסיון לסחוט ממנו ידיעות תוך ניצול העובדה שהיו בידי הש.ב. די הוכחות כדי להכניסו לבית-הסוחר בכל שעה שהיא.

גירסה זו מטילה צל כבד על האחראים למוסד זה. היא חיתה הרבה יותר משכנעת אילו נודע לציבור כי כתוצאה מגילויים אלה מיטר שר-הבטחון את הממונה על השירות, או לפחות את האחראי למחלקה הנדונה, שסיכנה את חייו של ראש-הממשלה עצמו ושל כל אדם אחר מראשי השלטון.

מאחר ששום דבר כזה לא נודע וגם לא קרה, קשה מאד לדרוש מן הצבור לתת אימון לתמונה מזוהה זו של קלות-דעת, רשלנות, חוסר-כשרון ולא-איכפתיות. ללב הציבור מתגנב החשד כי הש.ב. הוא הרבה יותר יעיל מכפי שהוא מנסה להעמידו את עצמו במרשע זו.